

Bibliography:

1. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : монографія. Київ : Логос, 2006. 99 с.
2. Бурковська О. Синонімія та варіантність у системі української термінології лісівництва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2015. № 817. С. 47–54.
3. Кияк Т. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. № 620. С. 3–5.
4. A Dictionary of Ecology, Evolution and Systematics by R. J. Lincoln, G. A. Boxshall and P. F. Clark, Cambridge University Press, 1982.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-32>

**M. ZEROV: THEORETICAL MEASUREMENTS
AND PRACTICAL ACTIVITY**

**М. ЗЕРОВ: ТЕОРЕТИЧНІ ВИМІРЮВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА
ДІЯЛЬНІСТЬ**

Naumova T. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Ukrainian Language and Slavic
Philology
SHEI «Pryazovskyi State Technical
University»
Dnipro, Ukraine*

Наумова Т. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та
слов'янської філології
ДВНЗ «Приазовський державний
технічний університет»
м. Дніпро, Україна*

Микола Зеров як перекладач досі залишається маловідомим, що робить цю сторону його творчості цікавою для дослідників перекладацької діяльності майстра. Актуальність вивчення цієї теми зумовлена потребою проведення короткого й комплексного аналізу перекладацького методу Зерова. Це зумовлює мету й завдання дослідження: розкрити основні напрями, принципи та методи, якими керувався Микола Зеров у своїй перекладацькій практиці.

Творчий шлях Зерова (1890–1941), одного з видатних українських перекладачів, завжди був об'єктом уваги фахівців з перекладу. Його

часто називають «патроном» українського перекладу. У 1920 році молодий Зеров блискуче переклав оду Горація «До Левконої», що, на перший погляд, вказувало на яскраві перспективи молодого перекладача на ниві професорської кар'єри. Однак події революції та громадянської війни кардинально змінили цей прогноз. У 1923 році Зеров став професором Київського університету, який об'єднав багатьох провідних філологів, відомих як «неокласики». Його близький друг Михайло Драй-Хмара називав його «неокласичним генералом». Коли Зерова відправили на заслання до Сандормохо, він узяв із собою для перекладу українською мовою том «Енеїди» Вергілія. На питання «Для чого перекладати?» Зеров, якому на той час було 49, відповів: «Щоб не втратити зв'язку з минулим і для відчуття власної особи».

Микола Зеров працював із білоруською, польською, італійською, французькою мовами, але найбільше перекладав з латини. Серед його перекладів – твори таких авторів, як Горацій, Вергілій, Лукрецій, Овідій, Катул, Ювенал та інші. Крім того, у його творчому доробку є переклади російських класиків. Зеров переклав українською твори Пушкіна, Лермонтова, Брюсова, Буніна, Гоголя та Чехова. У його творчому доробку є переклад російської повісті Пантелеймона Куліша «Огненний змії», що, без сумніву, є також одним із його вагомих досягнень. Також Микола Зеров перекладав вірші Лесі Українки російською, такі як «Сфінкс» і «Забута тінь», які згодом увійшли до «Антології української поезії» 1924 року.

Попри те, що батько Зерова був етнічним росіянином, а в сім'ї говорили російською, він з дитинства захоплювався українською мовою, народною мудрістю та піснями. Зеров майстерно володів як українською, якою перекладав, так і мовами оригіналу. Це дозволило йому знаходити точні лексичні, семантичні та синтаксичні відповідники, що зберігали смислову єдність та образну систему оригінального твору, але й були добре знайомими українському читачеві. У своїх перекладах майстер прагнув максимально зберегти стиль та виражальні засоби, властиві авторам оригінальних текстів.

Теоретичні погляди Миколи Зерова на переклад сформовані завдяки його багаторічній практиці та аналізу праць інших майстрів художнього перекладу. Він приділяв особливу увагу чистоті мови, а тому й критикував, наприклад, пізніші роботи Куліша за безпідставне вживання росіянізмів, таких як *іскусство*, *жизнь*, *преображатися*, *факел* та інших подібних слів [2, с. 284]. За переконанням Зерова, кращим перекладачем є той, хто зумів відійти від народно-поетичного стилю у своїх перекладах. Це переконання сприяло відходу від сприйняття української літератури як "літератури для хатнього вжитку" і закріпленню її як частини європейської літературної традиції.

Тарас Шмігер у своїй праці «Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя» підкреслював, що вивчення поглядів Миколи Зерова на історію перекладу, зокрема розвиток української перекладної літератури ХІХ ст., а також його підходи до перекладацької техніки, дають змогу скласти повну концепцію історії перекладу. Теоретичні вимірювання та практична діяльність Зерова значно підвищили статус перекладу в українському суспільстві [3, с. 72]. Метод Зерова щодо поетичного перекладу базувався на принципі «*точної неточності*». Наслідуючи Пантелеймона Куліша, Івана Франка і Лесю Українку, Зеров дотримувався думки, що шедеври світової літератури мають бути доступні українською мовою [1].

У 1929 році видавництво «Книгоспілка» почало випускати тритомник «Вибраних творів» Антона Чехова, проте цей проект не був завершений: світ побачили лише два томи, видані в 1930 році під редакцією В. Іванушкіна та М. Рильського. Микола Зеров брав участь у роботі над іншим томом, що складався з оповідань Чехова. Також, він переклав психологічний етюд «Красуні», повість «Шампанське» і повість «Чорний чернець». Під час перекладу Зеров приділяв особливу увагу передачі ритміки та мелодики тексту, що було важливим для збереження стилю автора.

Зеров також працював над перекладами творів Миколи Гоголя. Серед його робіт можна назвати такі відомі твори, як «Іван Федорович Шпонка та його тітонька», «Портрет» і «Вечори на хуторі біля Диканьки». 1929 рік був особливо продуктивним для Зерова в галузі перекладу російських авторів. У Харкові вийшла друком його версія оповідання «Іван Федорович Шпонка та його тітонька», щоправда, після його розстрілу в 1936 році перевидання було випущене без згадки про перекладача. У тому ж році в харківському видавництві «Книгоспілка» вийшли «Вибрані твори» Миколи Лескова, які Зеров перекладав разом зі Степаном Васильченком, а в київському видавництві «Сяйво» з'явилася перекладена Зеровим повість Пантелеймона Куліша «Огняний змії».

Під час перекладу творів Чехова Зеров застосовував сучасну українську мову, зберігаючи точність і відповідність оригіналу. Однак, перекладаючи Гоголя, перед перекладачем постали особливі виклики: необхідно було передати живість і яскравість мови Гоголя, не вдаючись до максимальної модернізації авторського стилю.

Після звільнення з посади в Київському університеті в 1934 році Зеров переїхав до Москви. Коло московських перекладачів, враховуючи відомі заслуги Зерова у перекладі російських поетів та прозаїків, що було обов'язковою умовою виживання в інтелектуальному та творчому просторі, швидко визнали його майстром перекладу і тонким

стилістом. Крім того, будучи засудженим до 10 років ув'язнення на Соловках, Зеров продовжував працювати, знову повернувшись до перекладів творів Олександра Пушкіна. Крім римської літератури, яку він блискуче перекладав російською мовою, російська класична література залишилася ще великою сферою його інтересу, бо в умовах тоталітарного режиму це часто ставало чи не єдиною можливістю реалізації свого творчого потенціалу.

Отже, перекладацька спадщина Миколи Зерова є унікальним надбанням, яке демонструє багатий досвід і високу майстерність перекладача, який присвятив своє життя цьому мистецтву.

Література:

1. Брюховецький В. С. Микола Зеров: Літ.-критич. нарис. Київ : Рад. письменник, 1990. 309 с. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=3620>
2. Зеров М. Від Куліша до Винниченка. Твори в двох томах. Київ : Дніпро, 1990. Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці. С. 246–491.
3. Шмігер Тарас. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. Київ : Смолоскип, 2009. 342 с.